

Ministerie van Klimaat en Groene Groei
Hare Excellentie mevrouw drs. S.Th.M. Hermans
Postbus 20401
2500EK Den Haag

Leeuwarden, 19 september 2024

Ons kenmerk: WFRL-634902

Vakgroep: Plannen en Projecten
Deelsystemen

Bijlage(n): 0

Tel: [REDACTED]

Onderwerp: Advies op gewijzigd winningsplan Oppenhuizen

Hare Excellentie,

Op 30 juli 2024 ontvingen wij uw verzoek om uiterlijk 20 september 2024 een advies uit te brengen over het gewijzigde winningsplan Oppenhuizen. Hiermee ontvangt u het advies van Wetterskip Fryslân. Ons advies hebben wij afgestemd met Provinsje Fryslân en gemeente Súdwest Fryslân. In onze brief bespreken wij de gevolgen van de gaswinning voor het watersysteem in het beheergebied van Wetterskip Fryslân.

Achtergrond adviesaanvraag

In het gewijzigde winningsplan Oppenhuizen wordt voorgesteld om het productievolume te vergroten waarmee de verwachte bodemdaling zal toenemen tot maximaal 4 cm. Het winningsgebied ligt in het lage midden van Fryslân en is onderdeel van het veenweidegebied. Dat betekent dat peilverlaging ter plaatse niet mogelijk is en dat de schade door bodemdaling deels onherstelbaar is. Dit lichten we later verder toe.

Advies Wetterskip Fryslân

Wetterskip Fryslân is tegen iedere vorm van delfstoffenwinning in ons beheergebied die tot versnelde daling van de bodem leidt. Wij adviseren negatief over het voorliggende winningsplan en vragen u om instemming te weigeren.

Aan ons advies liggen de volgende overwegingen ten grondslag:

- Vergroting van gasproductie leidt tot verdubbeling van bodemdaling
De eerder verwachte maximale bodemdaling betrof minder dan 2 cm. De verwachte maximale bodemdaling in het voorliggende winningsplan bedraagt maximaal 4 cm. Als het maaiveld daalt is er minder ruimte voor waterberging. In dit veenweidegebied betekent dit een groot risico op

vernattingsproblemen en verdrogingsproblemen op de hoge zandgronden elders: water stroomt van hoog naar laag en bodemdaling vergroot het verschil tussen hoge zandgronden en laagveengebied waardoor de hoge zandgrond het water sneller kwijtraakt. Hoeveel marge een gebied heeft om bodemdaling op te vangen, bepaalt het antwoord op de vraag of bodemdaling instemming met een winningsplan (of -vergunning) in de weg staat. Bij Oppenhuizen is die marge er niet. Daarmee is elke cm bodemdaling ontoelaatbaar. Verleent de minister instemming, dan betekent dit dat Vermilion feitelijk de smalle ruimte gebruikt die wij voor het waterbeheer willen en moeten houden. Vermilion zelf erkent ook dat er risico is op vernatting (paragraaf 6.6.2 van het winningsplan), maar concludeert later dat er geen negatieve gevolgen worden voorzien (paragraaf 6.7). De dubbele opstelling bevreemdt ons. Het ligt voor de hand om Vermilion de gevolgen verder te laten concretiseren, te meer omdat RoyalHaskoningDHV (bijlage 17) de effecten van bodemdaling op natuur en milieu en ook water uitgebreid benoemt: waterbergingseffecten, verdroging, verzilting, verdwijnen van marge voor peilverhogende maatregelen, etc. De provincies hebben een wettelijke taak op het gebied van natuurbeheer, maar effecten op natuur betekenen doorgaans ook effecten op waterbeheer.

- Onomkeerbare en onherstelbare schade

Uit de watersysteemanalyse in de Blauwe Omgevingsvisie "Fryslân Klimaatbestendig 2050+" blijkt duidelijk dat het lage midden van Fryslân een cruciale rol speelt in het vertragen van de verzilting en de verdroging van de hoge zandgronden. Oppenhuizen ligt in dit gebied. Door klimaatverandering, maaiveld daling en zeespiegelstijging nemen de verzilting en de verdroging toe. Om deze processen te vertragen is het van groot belang dat de peilen in Fryslân niet verder worden verlaagd en daar waar mogelijk worden verhoogd. Deze conclusie is inmiddels verankerd in het beleid van provincie, waterschap en het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W). Bodemdaling beperkt de ruimte om de peilen te verhogen en daarmee ook de mogelijkheden om verdroging en verzilting te vertragen. Dit betekent dat bodemdaling voor onomkeerbare schade zorgt, die afgewenteld wordt op de toekomstige generaties.

Naast dat bodemdaling vernatting van (landbouw)gronden daling van waterkeringen veroorzaakt en aanpassing van waterstaatswerken vereist, heeft het ook gevolgen voor de woningen van inwoners in het gebied. Door de verminderde draagkracht van de bodem is de kans op natte kelders en optrekkend vocht groter. Voor de woningen buiten de regionale kering (dus direct voor de boezem) stijgt de kans op wateroverlast door hoge boezemwaterstanden bij elke cm bodemdaling. Een deel van deze effecten is met technische maatregelen herstelbaar, maar niet alle. Een voorbeeld van de onherstelbare, niet direct waarneembare effecten, bestaat uit de versterking van de verzilting vanuit de ondergrond en de versterking van verdroging van de hoge zandgronden.

- Complicering van het waterbeheer

De onomkeerbare en onherstelbare schade maar ook de schade die wel herstelbaar is compliceren het waterbeheer. Extra bodemdaling slaat het Wetterskip Fryslân de instrumenten uit handen om de wettelijke taken als waterautoriteit te kunnen blijven uitvoeren.

- Strijdigheid beleid van ministeries

Het beleid van de ministeries KGG en I&W botst. Volgens de Kamerbrief water en bodem sturend van 25 november 2022 (Wabosbrief) van I&W is peilverlaging geen passende herstelmaatregel meer voor bodemdaling. Ook vindt I&W dat er niet mag worden afgewenteld op toekomstige generaties, naar andere gebieden of functies en van privaat naar publiek. Het ministerie van KGG hanteert tot nu toe de lijn dat waterschappen de bodemdaling kunnen herstellen met technische maatregelen. Dit is ons

inziens een onjuiste aanname en een vorm van afwentelen van problemen door bodemdaling. Bodemdaling in veengebied leidt tot verdroging op hoge zandgronden (afwenteling naar andere gebieden), vernatting van (landbouw)gronden (afwenteling naar functies) en vraagt aanpassing van watersystemen en extra inzet van waterbeheerders (afwenteling van privaat naar publiek).

Mocht u toch besluiten om instemming te verlenen aan het voorliggende winningsplan, dan adviseren wij de volgende voorschriften of beperkingen op te nemen in het instemmingsbesluit:

- Alle schade claimen
De kritische grenswaarde van 5 cm moet worden losgelaten. Ook kleinere dalingen hebben gevolgen voor de waterhuishouding en deze moeten worden gecompenseerd. Wij kunnen ons dan ook niet vinden in de aanname van Vermilion (paragraaf 6.6.2) dat bij bodemdaling tot vijf cm geen compensatie voor het watersysteem noodzakelijk is tenzij veiligheid in het geding is.
- Op voorhand vergoeding vaststellen
Omwille van doelmatigheid kan het goed zijn om het herstel voor het gebied aan het watersysteem op voorhand af te kopen. Een indicatief verlies aan berging kan worden berekend. Bergingsverlies kan via extra wateroppervlak worden gecompenseerd. De afname van doelrealisatie (landopbrengst) kan niet worden gecompenseerd met watersysteemmaatregelen.
- Op voorhand maatregelen in zicht hebben
Voorafgaand aan (extra) winning moet er een antwoord komen op de vraag welke passende beheersmaatregelen kunnen worden genomen en of het gebied een andere functie krijgt. Dat RoyalHaskoningDHV (bijlage 17 winningsplan) voorstelt om te monitoren en op basis daarvan de meest doeltreffende maatregel te bepalen, is ons inziens onvoldoende. Of er überhaupt passende beheersmaatregelen zijn is relevant voor het besluit om (niet) in te stemmen.
- Een maatschappelijke plus voor dit gebied
We pleiten voor een maatschappelijke kosten- en batenanalyse. De voorgenomen wijziging van de Mijnbouwwet beoogt bij nieuwe gaswinningen een "plus voor het gebied". Dat is een mooie ontwikkeling voor de nieuwe winningen na inwerkingtreding van de gewijzigde wet, maar in ons beheergebied lopen veel gaswinningen waarbij door wijziging van winningsplannen de bodemdaling verder toeneemt. Wij verzoeken de minister om in de beoordeling van het verzoek tot instemming voor Oppenhuizen deze op handen zijnde wetswijziging mee te wegen. We denken bijvoorbeeld aan een vorm waarbij lokaal de energietransitie wordt gestimuleerd en collectief een vorm van "energiearmoede" wordt voorkomen. We pleiten ervoor dat de Staat het voortouw neemt in het bepalen van de lusten en sluiten, aangezien de Staat ook grotendeels de baten van gaswinning geniet.

Hoogachtend,
het dagelijks bestuur van Wetterskip Fryslân,

